

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Započtení nejisté nebo neurčité pohledávky podle ustanovení § 1987 odst. 2 občanského zákoníku

S přijetím zákona č. [89/2012](#) Sb., občanského zákoníku (dále jen jako „občanský zákoník“) se do našeho právního řádu dostalo nové ustanovení v podobě § 1987 odst. 2 tohoto zákona ve znění „pohledávka nejistá nebo neurčitá k započtení způsobilá není“. Toto ustanovení se od počátku svého přijetí stalo předmětem mnoha odborných diskuzí a ani dnes nelze říci, že by mělo jednoznačný výklad. V poslední době Nejvyšší soud vydal několik rozhodnutí, která by mohla napomoci sjednocení výkladu § 1987 odst. 2 občanského zákoníku, zejména pak rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 9. 9. 2020, sp. zn. 31 Cdo 684/2020.

Započtení je jedním ze způsobů zániku závazku, k němuž dochází jednostranným právním jednáním nebo dohodou stran. Jednostranným započtením si jedna strana může vynutit, bez ohledu na vůli druhé strany, vyrovnání své pohledávky, aniž by ji byla nucena uplatnit u soudu. Aby bylo možné jak aktivní, tak pasivní pohledávku započíst, je třeba naplnit několik předpokladů stanovených zákonem. Jedním z těchto předpokladů je, že aktivní pohledávka není „nejistá a neurčitá“. Jak lze však vyložit tento pojem? Tato dvě kritéria není třeba striktně odlišovat, jelikož se překrývají. Naopak je vhodné je vykládat jako znak jediný, tedy absence pochybností o relevantních parametrech dané pohledávky.[\[1\]](#)

Úzce souvisejícím pojmem s „nejistou a neurčitou“ pohledávkou je „likvidita pohledávky“. Likvidní v právním významu je pohledávka, kterou co do základu i výše lze snadno prokázat, resp. pohledávka o níž není rozumný pochyb.[\[2\]](#) Likvidní jsou zpravidla pohledávky přiznané pravomocným soudním rozhodnutím, pohledávky, které dlužník uznal, pohledávky, k jejichž vykonatelnosti dlužník svolil v notářském zápise nebo pohledávky, které lze co do důvodu i výše, relativně snadno prokázat.[\[3\]](#) Je třeba podotknout, že při zkoumání významu likvidity je třeba odhlédnout od důvodové zprávy, která používá tento pojem ve významu ekonomickém, nikoli právním.[\[4\]](#)

Na druhé straně důvodová zpráva objasňuje základní účel ustanovení § 1987 odst. 2 občanského zákoníku. Smyslem započtení je odstranění vzájemných pohledávek zúčastněných osob, nikoli vyvolání nejasností a následných sporů.[\[5\]](#) Lze tudíž dovodit, že smyslem a účelem tohoto ustanovení je ochrana věřitele pasivní pohledávky před tím, aby dlužník pasivní pohledávky zabránil jejímu uspokojení či toto uspokojení značně oddálil jednostranným započtením své nejisté či neurčité pohledávky. Takovou nejistou nebo neurčitou pohledávkou je tedy právě pohledávka ilikvidní, pohledávka, která je co do základu a/nebo výše nejistá či neurčitá a při jejím uplatnění vůči dlužníku formou námítky započtení vzniknou spory o existenci či výši aktivní pohledávky.[\[6\]](#) K podobnému řešení dochází i jeden z nejpropracovanějších projektů smluvního práva Draft Common Frame of Reference (dále jen jako „**DCFR**“), který stanoví: „*A debtor may not set off a right which is unascertained as to its existence or value unless the set-off will not prejudice the interests of the creditor*“. Zde, stejně jako v důvodové zprávě, je účelem ustanovení ochrana věřitele, tedy dlužník nemůže započíst pohledávku nejistou a neurčitou, ledaže tím nebudou dotčeny zájmy věřitele.

Při posuzování nejisté a neurčité pohledávky musí existovat objektivní nejistota ohledně relevantních

parametrů dané pohledávky. Nepostačí, že ji dlužník neuznává nebo je sporná její právní kvalifikace.^[7] Zároveň je nutné posuzovat tuto nejistotu a neurčitost ve vztahu k pohledávce pasivní. Zpravidla půjde o nejistou a neurčitou pohledávku tehdy, je-li míra nejistoty ohledně ní vyšší, než je tomu v případě pasivní pohledávky. Avšak i v případě, kdy bude pasivní pohledávky předmětem rozsáhlého dokazování a aktivní pohledávky rovněž tak, představovalo by její započtení značné prodloužení řízení a bude se na ni aplikovat § 1987 odst. 2 občanského zákoníku.

Za situace, kdy obě pohledávky budou vycházet ze stejného právního vztahu, tedy kdy proti věřiteli pasivní pohledávky stojí právo dlužníka na to, aby dříve, než bude nucen uhradit svůj dluh, byly spravedlivě posouzeny širší souvislosti, za nichž tento dluh vznikl. Je nutné pamatovat na účel daného ustanovení a lze-li s ohledem na okolnosti konkrétního případu považovat za spravedlivé, aby dříve než dlužník bude nucen splnit svůj dluh, bylo posouzeno, zda je její věřitel povinen plnit dluh z aktivní pohledávky vzniklé ze stejného právního vztahu, není na místě poskytovat věřiteli ochranu podle § 1987 odst. 2 občanského zákoníku.^[8] K podobnému řešení dochází i DCFR, který stanoví domněnku: „*Where the rights of both parties arise from the same legal relationship it is presumed that the creditor's interests will not be prejudiced.*“ (Tedy: Pokud práva obou stran vyplývají ze stejného právního vztahu, má se za to, že zájmy věřitele nejsou započtením dotčeny.)

Český zákonodárce upravil likviditu aktivní pohledávky jako hmotněprávní předpoklad započtení. Pokud tedy bude aktivní pohledávka nejistá a neurčitá, bude odporovat započtení zákonu a započtení jako právní jednání bude zpravidla relativně neplatné.^[9] Pokud věřitel bude chtít využít ochrany, kterou mu předmětné ustanovení poskytuje, bude se muset dovolat relativní neplatnosti jednostranného právního jednání, kterým dlužník započítává proti pasivní pohledávce svou aktivní pohledávku. Dovolá-li se věřitel pasivní pohledávky vůči dlužníku relativní neplatnosti jeho jednostranného započtení, účinky tohoto právního jednání nenastanou.

I když lze na likviditu nahlížet primárně hmotněprávně, je nutno vnímat i její procesněprávní důsledky. V případě, kdy žalobce vznesl námitku relativní neplatnosti během soudního řízení, bude muset soud posoudit, zda je aktivní pohledávka jistá a určitá ve smyslu ustanovení § 1987 odst. 2 občanského zákoníku. Soud je povinen se námitkou započtení jako obranou proti návrhu, vždy zabývat.^[10] Bude takto pohledávku posuzovat na základě kritérií uvedených výše, tedy zda je pohledávka dostatečně určitá a jistá, aby nedocházelo k neúměrnému prodloužení a komplikacím během řízení o hlavní pohledávce. Rozhodující bude zejména, zda soud bude moci o protipohledávce snadno rozhodnout ve stejném řízení, aniž tím bude neúměrně zasaženo do zájmů věřitele pasivní pohledávky, který tuto primární pohledávku vymáhá a jeho cílem je co nejdříve vydání rozhodnutí o své pohledávce.^[11]

Je nutné podotknout, že Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí ze dne 9. 9. 2020, sp. zn. 31 Cdo 684/2020 judikoval, že je nutné vzít v úvahu i stav řízení v okamžiku, kdy byla námitka započtení vznesena. V případě, kdy bude námitka započtení vznesena na počátku řízení a dokazování relevantních skutečností pro posouzení aktivní pohledávky nebude významně složité, soud zpravidla rozhodne, že započtení neodporuje ustanovení § 1987 odst. 2 občanského zákoníku, na druhé straně námitka započtení uplatněna až na konci nalézacího řízení nebo v průběhu řízení exekučního, obstojí pouze za situace, kdy bude aktivní pohledávka zcela likvidní.

Pokud lze výše uvedené krátce shrnout, naznačený výklad § 1987 odst. 2 občanského zákoníku, ke kterému se ubírá recentní judikatura i oborná literatura, lze vnímat veskrze pozitivně s tím, že je zřejmé, že dotčené ustanovení je nutné vykládat v souladu s jeho smyslem a účelem. Smyslem a účelem je jednoznačně ochrana věřitele pasivní pohledávky před tím, aby dlužník pasivní pohledávky zabránil jejímu uspokojení či toto uspokojení značně oddálil jednostranným započtením své nejisté či neurčité pohledávky. S tímto vědomím pak soudy musí posuzovat, zda je aktivní pohledávka jistá a určitá, ve vztahu k pohledávce pasivní, a to se zohledněním stavu řízení k okamžiku, kdy byla

námítka započtení vznesena.

Mgr. Klára Pelclová,
advokátní koncipientka

[Trojan, Doleček a partneři, advokátní kancelář s.r.o.](#)

Na strži 2102/61a
140 00 Praha 4

Tel.: +420 270 005 533

Fax: +420 270 005 537

e-mail: info@tdpa.cz

^[1] Hulmák, M. a kol. Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721–2054), Komentář. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1141–1147.

^[2] K tomu například rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. 10. 2018, sp. zn. 28 Cdo 5711/2017.

^[3] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 9. 2020, sp. zn. 31 Cdo 684/2020.

^[4] Důvodová zpráva k zákonu č. [89/2012](#) Sb., občanský zákoník.

^[5] Důvodová zpráva k zákonu č. [89/2012](#) Sb., občanský zákoník.

^[6] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 9. 2020, sp. zn. 31 Cdo 684/2020.

^[7] K tomu například rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. 10. 2018, sp. zn. 28 Cdo 5711/2017, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 9. 2020, sp. zn. 31 Cdo 684/2020 nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 2. 2019, sp. zn. 20. 2. 2019.

^[8] [Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 9. 2020, sp. zn. 31 Cdo 684/2020.](#)

^[9] [Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 9. 2020, sp. zn. 31 Cdo 684/2020.](#)

^[10] [Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 3. 2018, sp. zn. 28 Cdo 852/2017.](#)

^[11] ŠILHÁN, Josef. Započtení pohledávky „nejisté nebo neurčité“. *Právní rozhledy*, 2018, roč. 26, č. 22, s. 763 – 773.

© EPRAVO.CZ – Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Odpovědnost člena voleného orgánu dle § 159 OZ a vymezení škody způsobené právnické osobě](#)
- [Vnosy do společného jmění manželů a jejich valorizace v aktuální judikatuře Nejvyššího soudu a Ústavního soudu](#)
- [Právo na přístup ke kamerovým záznamům: střet GDPR, informačního zákona a praxe veřejných institucí](#)
- [Postoupení pohledávky na výživné jako novinka právní úpravy účinné od 1. 1. 2026](#)
- [Jak zahájit provoz mezinárodní letecké linky do České republiky \(EU\): právní požadavky pro aerolinky ze třetích zemí](#)
- [Mimořádné vydržení a vývoj judikatury Nejvyššího soudu](#)
- [Preventivně-sankční funkce náhrady nemajetkové újmy za porušení osobnostních práv pohledem Ústavního soudu](#)
- [Odštěpný závod zahraniční společnosti optikou NIS2: Jak správně určit velikost podniku?](#)
- [Zápis ochranné známky bez komplikací. Klíčem k úspěchu je kvalitní předběžná rešerše](#)
- [Zneužití práva na přístup podle GDPR](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 31. - létající pořizovatel ve světle nového stavebního zákona](#)